

Pakauna

Adu dagiti baro a takuat iti agrikultura, ngem adu a mannalon ti saan a mairanranud kadagitoy ta dida makaasideg kadagiti ahensia a mangiwanwanwan kadagitoy. Adda met dagiti makaasideg no dumar-ayda kadagiti panagsanay.

Adda pay dagiti mannalon ti kayatda ti makaadal, ngem maliwayan ida dagiti ahensia a nakatakuat kadagitoy a teknolohia. Gapu iti kaadu dagiti kayatda nga aramiden, malipatan dagiti mangimaton kadagitoy nga ahensia ti pudno a kaipapanan dagiti aramidida -- ti mangidanon kadagiti resulta ti panagsukisok kadagiti mannalon.

Addada met dagiti mannalon ti nakaadal kadagiti baro a teknolohia, ngem saanda maiyaplikar dagitoy iti talonda.

Ngarud, ti Extension Directorate ti Mariano Marcos State University ti agbalin a ramay ti unibersidad tapno maiyasideg dagitoy a takuat kadagiti mannalon, ken dadduma a benepisario ti panagrang-ay tapno magun-odda ti panagduras.

Babaen ti tulong ti Commission on Higher Education, maipablaak dagitoy a teknolohia tapno maisaknap dagitoy a takuat.

Mairuknuy daytoy a pagbasaan kadagiti amin a mannalon ken dagiti kliente dagiti Techno Pinoy Centers iti Rehion I.

Agisayangkat ti Extension Directorate kadagiti panagsanay, *pilot demonstrations* ken *exhibits* tapno maiyadal dagitoy a takuat.

Panagmula iti Kawayan

Panangisagana iti plantasion ti kawayan

- ✓ Agbiag ti kawayan kadagiti nalawa ken pannuroden a lugar ken kadagiti disso a 1,500 a metro ti kangatona manipud ti lebel ti baybay.
- ✓ Kadawyan a dumakkel dagiti buho, bayog, ken kiling kadagiti nababa ken kalkalainganna ti kangatona a lugar.
- ✓ Masansan met nga agtubo dagiti agkarayam a kawayan kadagiti nangato ken pannuroden a lugar.

Panangpili ti lugar

- ✓ Saan unay a napili ti kawayan iti daga a pakaimulaanna. Dumakkel dagitoy uray pay kadagiti panaraten ken nalaka a maatianan.
- ✓ Nupay kasapulan ti kawayan ti kanayon a dam-eg, adu met dagiti barayti nga agbiag uray kadagiti natikag a lugar.
- ✓ Mabalín pay nga ipasdek ti plantasion kadagiti lugar nga asideg ti waig, karayan, turod ken kapan-awan.

Panangisagana iti pagmulaan

- ✓ Dalusan amin a paset ti pagmulaan (clear cutting).
- ✓ Mabalín met ti mangdalus iti 50 a sentimetro agingga iti 1 a metro kuadrado iti kalawana kada pagdisuan ti patubo a mula.
- ✓ Mangkali ti abut a 30 a sentimetro ti kalawa ken 30 a sentimetro ti kaunegna.
- ✓ Mabalín met a nalawlaw wenno naun-uneg ti kalien nga abut no dadakkel ti maimula a kawayan.
- ✓ Kalien a nasayaat ti abut. Ikkaten amin dagiti ramut dagiti ruot tapno masigurado nga agbiag ti mula.
- ✓ Paglasinen ti kinali a daga. Ilasin ti akinrabaw a daga iti bangir ken ti akin-uneg a pasetna iti sabali a bangir.

Panagmula iti kawayan

- ✓ Mabalín nga ideretso dagiti kapukpukan a patubo a kawayan kas koma iti *culm cuttings*, *rhizomes*, ken *offsets* kadagiti nababa ken matutudo a lugar.
- ✓ Agmula apaman a mangrugi ti panagtutudo.
- ✓ Masapul a maimula a dagus dagiti nakolekta a patubo (culm cuttings) nga addaan iti 1 agingga't 2 a tawenna. Pairig ti panagmula.
- ✓ Ikkaten nga umuna iti ganagan dagiti abut a pagmulaan.
- ✓ Kalpasanna, in-innayaden nga ikkaten ti plastik a selupin tapno saan a madangran dagiti ramut ken mawarwara ti daga a nangbungon kadagitoy.
- ✓ Ipisok ti napatubo a kawayan iti abut.
- ✓ Gaburan iti akinrabaw a paset ti nakali a daga sa isaruno ti maakin-un uneg a pasetna.
- ✓ Agabono iti 50 a gramo a 14-14-14 iti kada mula. Ipalawlaw ti ganagan iti kaadayo a 15 a sentimetro manipud iti puon. Al-alisto a dumakkel ti kawayan iti kastoy a wagas.

- ✓ Mabalín met nga alep-eapan iti garami wenno ikkan kadagiti agruprupsa a ruot iti lawlaw ti kamulmula a kawayan tapno maliklikan ti alisto a panagmaga ti akinrabaaw a pasenta.

Panangtaripato ken panangsaluad iti plantasion

- ✓ Dalusan dagiti pinuon ti kawayan tapno al-alistoda a dumakel.
- ✓ Saan nga agpaspasuyot iti erbisidio tapno di matay dagiti mula.
- ✓ Ikkaten dagiti nasiit a sanga wenno burrarawit.
- ✓ Dua ti wagas a mabalín a surotén iti panangdalus iti kinawayanan.

1. Horse shoe pattern. Dalusan ti puon ti kawayan tapno maporma iti sinansapatos ti kabalio dagiti mabati a pinuon .

2. Cross pattern. Ikkaten amin a pinuon ti kawayan a makadalapus iti sinankrus.

Panagabono

- ✓ Dumakkel ken lumangto ti kawayan uray saan a maabonoan. Ngem gapu ta kaaduan a plantasion ti agkurkurang ti nutrihenó, masapul nga agabono tapno napimpintas met laeng ti panagdakkelda.
- ✓ Agaplikar iti 20 aggingga't 30 a kilo a nitroheno, 10 aggingga't 15 kilo a *phosphate*, 10 aggingga't 15 a kilo a *potassium*, ken 20 aggingga't 30 a kilo a *silica* iti kada ektaria.
- ✓ Agabono intón' makabulan kalpasan ti panagmula wenno apaman a makaungarda.
- ✓ Uliten nga abonoan ti mula kalpasan ti uppat a bulan, wenno nasapsapa, segun ti kasasaad ti mula.
- ✓ Gapu ta nangina ti abono, agaramat iti takki dagiti dingo kas iti baka, nuang, manok, ken dadduma pay nga organiko nga abono.
- ✓ Mabalín pay a palawlawan dagiti mula kadagiti agruprupsa a bulbulong ti kawayan ta nasamay dagitoy nga organiko nga abono.

Panangsalaknib iti plantasion

- ✓ Salakniban ti plantasion kadagiti uram, napigsa nga angin,

peste ken sakit, bao, ken dagiti tattao nga agala iti rabong.

Panangsalaknib kontra iti uram. Nupay alisto nga agbaludbod ti kawayan uray kalpasan ti pannakauramna, nasken pay laeng a salakniban daytoy kontra iti apuy.

- ✓ Ikkaten dagiti nagango a ruot ken bulong wenno aniaman a nalaka a sumged iti aglawlawna.
- ✓ Lapdan ti pannakauram ti kinawayanan babaen iti panangdalus iti 10 a metro ti kaakabana ken kalawana iti nagbabaetan dagiti mula.
- ✓ Agmula kadagiti ruot a narigat a mauram.
- ✓ Maliklikan ti pannakadadael dagiti rabong ken saringit no malapdan ti pannakauram ti plantasion.

Panangsalaknib kontra kadagiti animal. Palawlawan nga aladan ti kinawayanan tapno saan a dadaeelen dagiti ibbet nga animal kas iti nuang, baka, ken kalding dagiti bulong ken rabongna.

Panangsalaknib kontra kadagiti bao. Lapdan ti panagkaan dagiti bao kadagiti rabong. Mangikabil iti sabidong (rodenticide) ti uneg ti kawayan a maysa a metro ti kaatiddogna sa iwaras daytoy iti agarup 30 a metro ti kaadayona manipud iti plantasion.

Panangsalaknib iti plantasion kontra kadagiti tao. Kaaduan kadagiti rabong ti naimas a sidaen gapuna nga adu ti agala kadagitoy.

- ✓ Tapno alisto nga umado ti kawayan, masapul a lapdan dagiti tattao nga agala kadagiti rabong.

Panangsaluad kadagiti kawayan

- ✓ Kadakkelan a parikut ti panagatakar dagiti peste nga insekto.
- ✓ Saanda laeng a dadaelen dagiti nakatakder a kawayan ngem perdienda pay dagiti napukan nga isu ti makaapekto iti panagbaba ti kalidad ti material.
- ✓ Abutan dagiti babbai nga insekto dagiti linawas ti kawayan ken ditoyda metten nga agitlog.

- ✓ Perdien met dagiti igges dagiti rangaw ti kawayan agingga't tumangken dagitoy.

Dagiti wagas tapno maliklikan ti pangwaras iti bukbo

- ✓ Dagiti bukbo ti kangrunaan a parikut iti plantasion kalpasan ti panagpukan.
- ✓ Pukanen laeng dagiti umiso ti tawenna a kawayan. Saan nga agpukan no kapigsada pay laeng a dumakel. No karukbos ti bulongda, adu ti linaonda nga arrena. Kanen dagiti bukbo ti arrena ket madadael ti pinukan a kawayan.
- ✓ Pukanen dagiti kawayan iti tiempo a saan pay a nagwaras dagiti insekto ken amag. Aramiden daytoy no panawen ti kalgaw.
- ✓ Ilasin dagiti adda dadaelna a kawayan kadagiti nasalun-at. No mabalin, puoran dagiti adda dadaelna.

Panangkontrol iti buot

- ✓ Alisto nga agsagepsep ti kawayan iti danum. Isu a masapul a tamingen daytoy tapno saan nga alisto nga agwaras dagiti buot.
- ✓ Agtubo ti buot kadagiti nabasa a lugar ken alaenda dagiti sustansia ti kawayan kas iti protina ken asukarna.
- ✓ Kangrunaan a klase ti buot nga agtubo iti kinawayanan ket dagiti asul, kolor-tsokolate, ken nangisit.
- ✓ Agtubo dagitoy iti kababaan a paset ti kawayan. Kalpasanna, ngumato dagitoy agingga iti kudil.
- ✓ Sayaaten nga ipempen dagiti kawayan tapno malapdan ti panagatakar dagiti buot.

Agmulatayo iti Kawayan

Editorial Board

Dr. Marivic M. Alimbuyuguen
Mangimaton

Mercy Fausta R. Gaño
Nangipatarus ken nangurnos:

Mr. Stanley C. Malab
Sosimo Ma. Pablico
Mercy Gaño

Reynaldo E. Andres
Editor

Naadaw manipud iti sinuratda nga
agmulatayo iti kawayan

Dr. Stanley C. Malab
Dr. Miriam E. Pascua
Mamagbaga

Impablaak ti Mariano Marcos State University-Extension Directorate iti tulong ti Commission on Higher Education (CHED) babaen iti programa "Strengthening the Farmers' Information and Technology Services through the Production of IEC materials"